

NAGY LÁSZLÓ:

A küldetés tudatát vállaló férfi...

- Gondolatok a "Jézus Krisztus utolsó megkísértése" c. filmről -

Ismét slágertéma a mozikban a szellemvilág, a földöntúli erők csodás borzalommal eltöltött világa, ahol a gonosznak és jónak a manicheizmus és gnoszticizmus által felvértezett seregei csapnak össze egymással. Ronald Reagan, a volt USA-elnök a Szovjetuniót a gonosz birodalmának nevezte; a két ellenpólus ilyen kivetítése megfelel a két szuperhatalom szembenállásának. A Szörnyecskek, Szellemirtók, Ómen, Az utolsó kereszteslovag c. filmekből a vérszagon és a kriptahidegségen kívül nem sok művészi mondanivaló árad.

Martin Scorsese filmje - mely 1988-ban készült el, Nikosz Kazantszakisz regénye alapján - nem tartozik a fenti filmek sorába. Egyesek elátkozzák és istengyalázásnak tartják, mások próbálnak a felszíni jelenségek mögé hatolni.

A műnek határozott mondanivalója van, mely kissé szájbarágós, néhol túlerőltetett módon vonul végig a filmen, de ha valaki újat akar mondani egy ilyen jelentőségű témánál, akkor a bevett, kanonizált fordulatokat néha meg kell törnie. A Jézus-események, a megváltás gondolatának, Isten-ember viszonyának újszerű, aktualizált meghirdetésére vállalkozik, amit, ha bonckés alá veszünk, fellelhetjük benne az ariánus és monothelétista eretnkségeket, a reformáció papi hierarchiát elutasító szándékát, a négy kanonizált evangélium felületes követését. Ez a film azonban rendhagyó jellegű, s nem szabad benne szigorú teológiai, bibliai megfeleléseket keresni, hanem észre kell venni a XX. századi ember elégedetlenségét. A ma emberének szövegmagyarázatok nélkül nem érthető a Biblia, nem érthetők a hitigazságokat magukba foglaló dogmák, amit az egyetemes zsinatok a krisztológiai, kegyelemtani, szentháromságtani kérdésekben a kor nyelvén és gondolkodásmódján zárt stflusnyelvezettel alkottak. Nem lehet mindenki vallástörténész, de az európai keresztény kultúrkörön felnőtt mai nemzedékek nem nélkülözhetnék a kiindulási pont megértését, az alapismereteket Krisztussal és a kereszténységgel kapcsolatban. Provokatív a kérdés, hogy "ha Jézus ismét megjelenék, megint kereszre feszítenék-e?".

Az alkotói mondanivaló Jézus Isteni és emberi természetének ugyanazon személyben való küzdelmében bontakozik ki. Minden pillanatában emberként ábrázolja. Kezdetben a megvilágosodást és a küldetés tudatát vállaló, majd a nyilvános szereplést megkezdő férfi, aki fokozatosan ráébred erejére és életének felfoghatatlan értelmére; mindazt a néző szeme elé tárva - egy közönséges ember érzelmi-lelki vívódásában. Ember lett, hogy megismerje a bűnöket, melyektől meg

kell váltania az emberiséget. Ezért nem szerepel a filmben a szűzi fogadás tana, melyet János apostol így ír le: "... akik nem vérnek vagy testnek a vágyából, s nem is a férfi akaratából, hanem Istentől születtek". Jézus a megkísértéseket nem az isteni természetének akaratával, hanem emberi mivoltának akaratával is le tudta győzni, az is elég volt hozzá. A mai embernek ez szinte felszólítás, hogy van értelme harcának, hiszen győzhet. Jézus azt mondja: "az erőszakosaké a mennyek országa". Nem azoké, akik másokkal erőszakoskodnak, hanem akik lélekben elég erősek.

Júdás alakja is eltér a szokásostól, nem a 30 ezüstpénz kedvéért árulta el urát, hanem azért, mert így teljesedhetett be a Messiás küldetése. Júdás csak eszköz, ő a zelótabarát anarchista, aki fegyveres harc élén képzeli el a Messiást, aki felszabadítja a zsidóságot a római uralom alól. Sohasem értette meg Jézust, akit fényévnyi távolságok választottak el tőle, aki nem egy nép pillanatnyi gondjait akarta megoldani, hanem világméretű dimenziókban gondolkodott.

(1990. február)